

році, 2% - у 2025 році відповідно. При цьому держава бере на себе зобов'язання співфінансувати такі внески на паритетних засадах за рахунок коштів державного бюджету України.

Таким чином, можна констатувати, що повномасштабне російське вторгнення на територію України обумовило чималу кількість викликів для фінансової, бюджетної, економічної системи країни в контексті виконання державою функцій соціального захисту в цілому та пенсійного забезпечення зокрема. Тож, пріоритетним завданням сьогодення є пошук можливостей для термінового збільшення розміру пенсійного забезпечення уразливих верств населення шляхом імплементації механізмів реалізації меценатських пенсій та паритетної співучасті роботодавців і держави в системі накопичувального пенсійного забезпечення нового формату.

Список використаних джерел

1. Грушко В.І., Скулиш Ю.І, Лаптев С.М. Пенсійна система. Київ, 2019. 512с.
2. Шалієвська Л.І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 196 с.
3. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. URL: <http://www.pfu.gov.ua/> (дата звернення 30.09.2023)
4. Коваленко Ю. М., Коваленко І. І. Еволюційні тренди в системі інвестиційних і пенсійних фондів в Україні. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2020. №1 (21). С. 43–52. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.4.2020.43-52>

*Мединська Тетяна Володимирівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу;
Львівський торговельно-економічний університет*

ПОДАТКИ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇХ РОЛЬ У ДОХОДАХ БЮДЖЕТІВ МУНІЦИПАЛІТЕТІВ У КРАЇНАХ ЄС

В останні роки широко досліджується роль податків на економічну діяльність (ПДФО, податку на майно в частині оподаткування комерційної нерухомості та податку на прибуток, який надходить до місцевих бюджетів) для розвитку муніципалітетів / територіальних громад в країнах ЄС.

Результати наукових досліджень у країнах ЄС доводять наявність позитивного причинно-наслідкового зв'язку між перерозподілом податкових надходжень на користь місцевих бюджетів та економічним зростанням на місцевому рівні [1]. Зазначимо, що в Україні податки, які сплачуються за результатами ведення економічної діяльності, займають найбільшу частку у

податкових доходах бюджетів територіальних громад (ПДФО, єдиний податок, майнові податки в частині оподаткування комерційної нерухомості – понад 70%).

У цьому контексті Європейською Комісією було проведено дослідження [2] впливу податків на економічну діяльність на розвиток громад. Як результат проведеного аналізу встановлено, що більша частка надходжень від податків на економічну діяльність у податкових доходах муніципалітетів забезпечує швидші темпи їх економічного зростання: у країнах з часткою податків на економічну діяльність у податкових доходах муніципалітетів вищою за середнє по ЄС (23%) середній показник зростання ВВП за п'ятиріччя становив 3,75%, у країнах з нижчими, ніж середнє, частками – 2,34% (рис. 1).

На думку дослідників, отримані результати мають цілком логічне пояснення: надходження податків, акумульованих внаслідок ведення господарської діяльності на території муніципалітету, органи місцевого самоврядування розглядають як винагороду за ефективну місцеву політику та створення сприятливих умов для розвитку бізнесу. Відповідно надходження від справляння цих податків забезпечують «ланцюгову реакцію» у взаємовідносинах між місцевим самоврядуванням і бізнесом.

Це стосується, зокрема, ПДФО. У більшості розвинених країн (і в Україні) цей податок не є місцевим, а загальнодержавним. Здебільшого органи місцевого самоврядування не впливають на алгоритм його акумулювання до бюджету. Хоча в деяких країнах запроваджено механізм, який передбачає право органів місцевого самоврядування встановлювати додаткову ставку до базової, визначеної на державному рівні (Швеція, Данія, Фінляндія, Ісландія, США, Швейцарія).

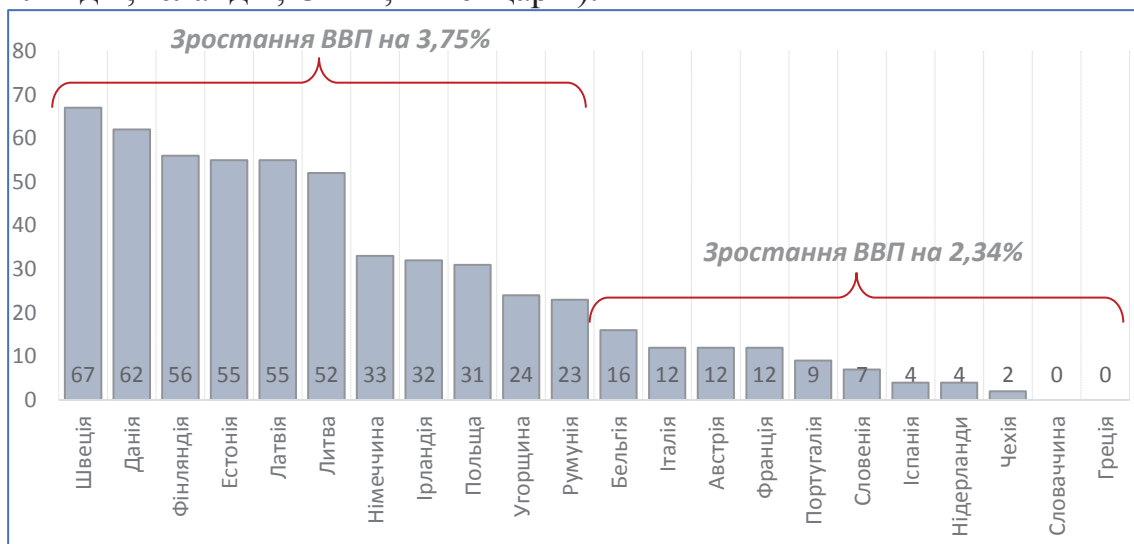

Рис. 1. Частка надходжень від справляння податків на економічну діяльність у податкових доходах бюджетів муніципалітетів у країнах ЄС за 2021 р., %

Джерело: складено за даними [2].

На думку дослідників, отримані результати мають цілком логічне

пояснення: надходження податків, акумульованих внаслідок ведення господарської діяльності на території муніципалітету, органи місцевого самоврядування розглядають як винагороду за ефективну місцеву політику та створення сприятливих умов для розвитку бізнесу. Відповідно надходження від справляння цих податків забезпечують «ланцюгову реакцію» у взаємовідносинах між місцевим самоврядуванням і бізнесом.

Це стосується, зокрема, ПДФО, який у більшості розвинених країн (також і в Україні) цей податок не є місцевим, а загальнодержавним. Здебільшого органи місцевого самоврядування не впливають на алгоритм його акумулювання до бюджету. Хоча в деяких країнах запроваджено механізм, який передбачає право органів місцевого самоврядування встановлювати додаткову ставку до базової, визначеної на державному рівні (Швеція, Данія, Фінляндія, Ісландія, США, Швейцарія).

В Україні до бюджетів територіальних громад надходить 65% акумульованого на території ПДФО, а органи місцевого самоврядування, згідно законодавства, не мають жодного впливу на визначення умов його справляння. Однак, це бюджетоформуєчий податок, який переважно займає найбільшу частку у податкових доходах бюджетів громад. З моменту утворення і початку функціонування перших ОТГ у 2016 році по сьогодні триває дискусія щодо бюджету зарахування надходжень від його справляння – за місцем реєстрації підприємства чи за місцем розташування відокремленого підрозділу. На даний час її вирішення у кожному окремому випадку забезпечується в індивідуальному порядку, шляхом особистих домовленостей між суб'єктом господарювання та органами місцевого самоврядування.

З другого боку, впродовж останнього п'ятиріччя триває ще одна наукова та експертна дискусія щодо бюджету зарахування доходів від акумулювання ПДФО – бюджету за місцем розташування суб'єкта господарювання чи бюджету за місцем реєстрації працівника. В цьому контексті повністю змінюється підхід до трактування податку:

- у випадку зарахування його надходжень до бюджету за місцем реєстрації платника податок слід розглядати як платіж за доступ особи до соціальних послуг у громаді проживання (освітніх, охорони здоров'я, культурних тощо);

- у випадку зарахування за місцем розташування підприємства – як платіж за можливість ведення господарської діяльності на певній території.

Як видно, зі зміною сутнісних характеристик податку змінюється і політика органів місцевого самоврядування щодо його акумулювання до свого бюджету. У першому випадку органи самоврядування націлені на залучення на територію громади нових жителів, тому вони будуть стимулювати жителів реєструватися у громаді, намагатимуться розвивати, диверсифікувати та покращувати якість соціальних послуг на своїй території, стимулюватимуть будівництво нового житла у громаді – загалом орієнтуватимуться на «мешканця». В другому випадку органи місцевого самоврядування спрямовані на залучення нових підприємств на територію

громади, відповідно будуть покращувати якість інженерних мереж у контексті їх придатності для господарювання, формувати інвестиційні пропозиції та покращувати інвестиційний клімат у громаді – тобто орієнтуватимуться на «бізнес». Водночас, у першому випадку цілком нівелюється роль податку як плати за економічну діяльність, що, імовірно, матиме вплив на рівень економічного зростання громад у довгостроковій перспективі.

На систему оподаткування майна у різних країнах, впливають такі фактори як: різниця структури економіки та вплив її зміни, поведінкові реакції суб'єктів економіки й існуючі традиції володіння майном у різних країнах, особливості розвитку ринку нерухомості у різних країнах тощо.

Аналізуючи структуру податкових надходжень до бюджетів муніципалітетів у країнах ОЕСР можна стверджувати, що недиверсифікованість джерел доходів від справляння податків характерна для багатьох країн. А це, в свою чергу, несе з собою загрозу втрати фінансової спроможності муніципалітетів в умовах зміни структури економіки і, відповідно, джерел податкових надходжень.

Список використаних джерел

1. Canavire-Bacarreza G., Martinez-Vazquez J., Yedgenov B. Identifying and disentangling the impact of fiscal decentralization on economic growth. *World Development*, 2020. URL: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2019.104742>.
2. Local taxes on economic activity in municipalities in EU Member States. European Commission. 2022. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC129095>

*Мельникова Марина Віталіївна,
доктор економічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу проблем перспективного розвитку ПЕК;
Інститут економіки промисловості НАН України*

ПРО ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СЕГМЕНТУ РОЗПОДІЛЕНОЇ ЕНЕРГОГЕНЕРАЦІЇ МІСТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність обраної теми обумовлена прийнятими в останній час Верховною Радою України законодавчими актами про відновлення енергетичної безпеки та зеленої трансформації енергетичної системи України (у відповідності до яких у 2023 році очікується запуск п'яти тисяч об'єктів малої розподіленої генерації загальною потужністю понад півтисячі мегават), так і значним потенціалом відновлюваної енергетики, який за даними Інституту відновлюваної енергетики НАНУ складає більш ніж вісімсот